

második megalapításának ünnepét, nekem jutott a szerencse, hogy a régi tanítványok nevében üdvözölhessem a kolozsvári egyetem hamvaiból Phönixként újra-éledt szegedi Ferencz József-Tudományegyetemet. Akkor azt mondtam: Ha szabad lenne életem munkásságának jutalmául valamit kérni az Istentől, azt kérném, hogy engedje meg, hogy ez egyetem harmadik megalapításának ünnepét is megérhessem, de ott, ahol ezelőtt közel félszázaddal, jelen voltam az elsőnél.

Azóta hét esztendő telt el. Az a szellem, az a nemes hagyomány, amit önök a kolozsvári egyetem drága örökségül magokkal hoztak Szegedre, ez idő alatt mélyen begyökerezett nemcsak Szeged város polgárságának, hanem a magyar Alföld népének szívébe is. Ez az egyetem itt már nem idegen többé. E város polgárságának és az Alföld magyar népének karjai ölelik át, hogy innen soha többé el ne eresszék, bármi történjék.

A mult emlékeztének hatása alatt az öreg tanítványok lelke megfiatalodott és szívökben felcsendül a régi diák nóta: *Gaudeamus igitur!* — És mikor mélyen megindulva, szívünkben a hála és a köszönet érzésével elteltlen átvesszük a Rector Magnificus kezéből aranydoktori oklevelünket és kilépünk ez egyetem kapuján nem annyira az életnek, mint inkább annak az ismeretlen tartománynak útjára, amelyből még soha sem tért vissza utazó, az öreg emberek gyengülő hangján ugyan, de ifjú lelkesedéssel szívünkben, búcsúzóul azt kiáltjuk, hogy ez az Alma Mater, ez az Universitas Scientiarum nemcsak *ad multos annos, sed per omnia saecula saeculorum vivat, crescat, floreat!*

(Szeged.)

Jancsó Benedek.

BÉKE A KIRÁLY PORAI FÖLÖTT?

„Béke a király porai fölött” című közleményünkre (Széphalom 1928: 3–4. szám) kaptuk az alábbi aláírás nélküli cikket, amelyet csak azért közlünk, hogy esetleges félreértéseket eloszlassunk.

Megdöbbenve olvastam a *Széphalom* mult számában azt a néhány sort, amellyel *Béke a király porai fölött* c. közleményüket bevezették. Megdöbentett az az idézőjel, amibe az erdélyi lélek került s a hatsoros bevezetésből burkolt volta mellett is kihangzó gyanúsítás, amelynek igaztalan voltát — ha ugyan odaát olvashatják — minden erdélyi magyar testvérem joggal érezheti a maga sérelmének.

Még egy éve sincs, hogy elhagytam Erdélyt, ahol születtem, ahol egész eddigi életemet éltem s ahol kilenc évig ettem a kisebbségi sors sokszor könnyekkel sózott keserű kenyerét. Úgy érzem hát, hogy van némi jogom reflektálni erre a támadásra, melyre erdélyi magyar testvéreim érthető okokból nem reagálhatnak.

Az erdélyi magyarság az összeomlás után új hazája keretei közé beilleszkedve sem feledkezett meg pillanatra sem arról, hogy mivel tartozik az egyetem magyarországnak. Ha ezt a dolog természeténél fogva nem is hangoztatja, lelkéből tíz év mondhatatlan szenvedései sem irtották ki ragaszkodását a magyar állami-

sághoz, melytől önhibáján kívül és akarata ellenére szakították el. Elbocsátott, évek óta nyomorgó tisztviselők ezrei; megvert, megkínzott, üldözött magyarok sebei, megölt áldozatok bőven omló vére erre a beszédes tanúság. Az erdélyi magyarság a történelem viharának pusztító csapásai között mindig határozott erővel és méltóságteljesen állott. Mi nem változtattuk egyik napról a másikra politikai és társadalmi felfogásunkat, míg az anyaországban minden átmenet nélkül polgári gondolkozásúakból szocialisták, majd egyik napról a másikra kommunisták lettek az emberek. Mi néma fájdalommal, hideg elzárkózottsággal fogadtuk a bevonuló román csapatokat, pedig tudtuk, hogy örökös ittmaradásra rendezkednek be Erdélyben s 1919 augusztusában Budapest elfoglalásának hírére házaikba vonultunk, hogy ne lássa az uralgó nemzet a fájdalom és megalázottság könnyeit szemünkben. Mi mérheterlen politikai és gazdasági előnyöket adtunk fel évekig tartó passzív magatartásunkkal, míg a csak néhány hónapra megszállott anyaország meghunyászkodva türte a románok szemérmetlen fosztogatásait.

Hogy egy uralgó nekrológia *lojális* hangon íródik, azon értelmes ember fenn nem akadhat. A halál szele elsöpri az elköltözött testével együtt emberi gyarlóságait is s az emlékezés tisztultabb szférába emeli őt, azt ragyogtatva meg csupán, ami benne jó és nemes volt életében. *De mortuis nil, nisi bene.* Régi, banális igazság ez, szinte szegyenlem leírni. És ha ezt még a magunk fajta kis emberekkel szemben is ildomos dolog gyakorolni, ugyan ki próbálná meg az állam fejének koporsója felett lépni a föltétlen igazmondás mezéjére? S ugyan hogy merné ezt megpróbálni Romániában, a Balkán legsötétebb államában a kisebbségi magyar sajtó, mely minden lojalitása mellett is a gyanakvó rosszindulat, titkos kémkedések s a drákói cenzura polipjának karjai között vergődik? Nem teszi bizony ezt. Nemcsak azért, mert az ellenkezője ildomtalanúság lenne, de azért sem, mert tudja a kötelességét saját életérdekén kívül a magyar kisebbségével szemben is. Az egyre pusztuló felekezeti iskolákon kívül a sajtó ma már az egyetlen szervezet, amely egységbe fűzi, irányítja a romániai magyarság életét s amely a magyar jövőbe vetett bizalom el-elalvó fáklyáját mindig új erővel lobbantja lángra a küzdelmes kisebbségi élet csillagtalán éjszakájában. Jól tudja a sajtó minden munkása, hogy ezt a mérhetetlenül fontos produktivitást meggöndölytlen és hiábavaló kuruckodással bűn lenne veszélyeztetnie.

Az erdélyi lélek ismeretét nem nekrológokon és elkerülhetetlenül szükséges lojális nyilatkozatokon keresztül kell keresgélni. Azt a heroikus küzdelmet kell megfigyelni, amelyet intézményei védelmében üldözve, bántva, kenyértelenül is lankadatlanul vív magyarságáért, azokat az eredményeket, melyeket a világ legmostohább viszonyai között elért kulturájának konzerválásában, s irodalmának kivirágoztatásában. Aki ezt meglátja és megérti, annak szemében a csodálat és testvérfájdalom könnyei csillannak meg, ha elcsatolt testvéreiről valahol szó esik.

F. K.

Válasz F. K. megjegyzéseire. A névtelen cikkíró félreértette intencióinkat. Mi nem akartunk még csak távolról sem gyanúsítani. Hiszen a *Széphalom* minden sora azt mutatja, hogy együttérzünk erdélyi testvéreink sorsával. „Erdély“-rovatunk pusztá léte is ezt bizonyítja. Azért közöltük k o m m e n t á r n é l k ü l az oláh király halála alkalmából megjelent magyar cikket, mert nem akartunk rámutatni

nyiltan: Ime, ilyen hangon kénytelen ma az erdélyi magyarság számot vetni a politikai realitásokkal! Most aztán kénytelenek vagyunk elmondani ezt... Hogy az erdélyi magyarság nem feledkezik meg magyarságáról, mi legalább is olyan jól tudjuk, mint a névtelen cikkíró. Nem akartunk mi fönnakadni azon, hogy az erdélyi magyar folyóirat lojális hangon ír az oláh király, elhunytáról. Cikkünket nem is az erdélyieknek szántuk, hiszen a *Széphalom* be sem juthat Erdélybe. Az itthoni, illuziókban érzélgő magyaroknak akarjuk megmutatni, hogy ime, Erdélyben már nem légius térben csinálják a politikát és nem naiv frázisokkal, sírva-yíradó, tétlen könnyekkel. Igen, ismerjük meg végre az erdélyi lelket. Ezt a célt szolgálta multkori közleményünk. A névtelen cikkíró fölszólalása is azt bizonyítja, hogy vannak keserű igazságok, amiket idehaza még nem látunk, de amiket egyszer mégis nevükön kell nevezni. Ez a név pedig nem más, mint a megszállott területek magyarságának szellemi leigázása, amely hasonlatos az abszolutizmus korának irodalmi állapotához, azzal a különbséggel, hogy akkor a mostaninál százszorta enyhébb cenzura nehezedett a bizakodó magyar lélekre. *Szerk.*